

cop més en les estructures productives, socials i culturals del món romà. No podem pensar, però, en una producció autòctona (que l'arqueologia ens documenta en aquests jaciments sorgits del "reassentament", i per tant majoritàriament indígenes) que intenta competir amb els productes romans²⁵. En un territori conquerit, i controlat per l'administració romana, el fenomen de competència perd bona part del seu sentit. No hi ha competència perquè no hi ha un sistema de lliure-mercat, sinó el sistema imposat pel món romà a partir del mateix establiment del cadastre. Hi ha un sistema productiu regit per les relacions de producció aportades pel món romà (i adaptades a cada territori). En aquest sistema el món indígena, integrat a partir del cadastre, quedarà inclòs en les pautes productives i comercials que en aquell moment la oligarquia romana imposa a les àrees conquerides, articulant amb les oligarquies indígenes locals un sistema de clientele i de relacions de dependència complexe però ben segur funcional. No hi ha produccions que dins de l'estructura del cadastre escapin al control dels mecanismes imperialistes romans (fiscals i també coercitius²⁶).

En aquest model hem d'incloure també la presència d'emigrants Itàlics que arriben aquí des de la 2a meitat de s. II a.C.. Aquesta emigració explica en part la precocitat de la romanització. Cal dir, però, que en el cas del Maresme (i ben segur també en altres zones) no foren un grup demogràficament massa important, i en qualsevol cas no és la seva presència la que explica els canvis produïts a partir de mitjans de s. II a.C., sinó la pròpia transformació de la societat indígena a partir de la integració en el cadastre romà. Molt probablement, a més, l'arribada d'Itàlics no fou un fet destacable fins el moment de les fundacions de noves ciutats indígenes-romanes, entorn el segon quart de s. I a.C.

La fundació dels centres urbans, com *Iluvo*, a partir del 2on quart del s. I a.C., potenciarà encara més aquesta integració del món indígena: integració econòmica (i aquí el paper de centre redistribuidor d'aquesta nova fundació urbana és prou clara, amb la possibilitat d'oferir noves infraestructures comercials), integració social (on la concessió de la ciutadania romana a les "elites" locals ben segur va jugar-hi un paper molt important), i integració cultural (amb la progressiva desaparició de la llengua ibèrica i l'increment en la utilització del llatí, així com la *interpretatio* dels cultes locals).

---

²⁵ I aquí de nou haig de diferir de l'interessant model de romanització proposat per J.A. Cerdà i J. Garcia (CERDÀ-GARCIA 1987).

²⁶ I es així com cal entendre la famosa referència de Ciceró a la producció del vi a la Gal·lia, i al fet que els romans en un moment donat en prohibiren la producció (CLAVEL-LEVEQUE 1989).

Aquesta estructura cadastral permet també la integració de la societat ibèrica en les xarxes de dependència romanes. El fenomen clientelar, que encobreix un tipus de relacions de producció on les formes de dependència personal són diverses i adaptades a cada àrea territorial, tenen per això una gran difusió en aquest territori. A través d'aquestes xarxes clientelars l'oligarquia indígena es "ressitua" en un marc més ampli, el del nou Imperialisme Romà.

El gran auge productiu de 2a meitat de s. I a.C., lligat sobretot a la producció del vi, ha de ser interpretat com la conseqüència de la potenciació (ben segur amb inversions de caràcter especulatiu) d'un centres productors que s'originen ja en el moment d'implantació del cadastre, o poc després. Serà en aquest moment quan el grau d'intervenció per part de la població Itàlica (invertint i potenciant aquest cultiu especulatiu) sigui més alt. No creiem que sigui però una intervenció directa en el procés productiu (excepte en aquells casos on es tracta d'assentaments Itàlics ja d'època republicana, que ben segur existeixen però són escassos), sinó a través dels *negotiationes* i de les clientele, i a un nivell de control de la producció.

Amb August, aquest procés de romanització es reorganitza, es reestructura d'una manera profunda. Son les estructures del nou Imperi romà, allunyades ja de les actuacions Imperialistes inicials, les que August estableix d'una manera definitiva en el territori. Es el que s'ha anomenat l'Imperi sense Imperialisme.

Aquestes estructures són ja les que determinaran un sistema econòmic i social que tindrà una llarga pervivença: noves estructures administratives (províncies i *conventus*), noves fundacions colonials, i inici del procés de reconeixement i vertebració jurídica dels nuclis pre-existents (entre els quals *Iluro*).

Amb August podem considerar que el procés de romanització es consolida definitivament. A partir d'ell s'iniciarà l'extensió i consolidació del sistema productiu basat en la vil·la, paral·lelament a la progressiva desaparició de les petites unitats d'hàbitat i producció. Aquests petits hàbitats, que havien protagonitzat el fenomen del "reassentament" i havien estat la base principal del cultiu de la vinya, continuaran existint al llarg del s. I d.C., però la seva progressiva desaparició ens indicarà que ens trobem ja davant un nou sistema d'explotació del territori: el sistema basat en la vil·la i en la ciutat com a marc principal on es desenvolupen les principals formes de relacions de producció romanes. En aquest nou marc, que ja comença a tenir una estructuració jurídica clara (i que acabarà de consolidar-se en època Flavia), la població indígena ha quedat ja plenament integrada.

BIBLIOGRAFIA GENERAL

- AGUILAR ET ALII 1991 A. Aguilar, O. Olesti, R. Plana, "Cadastres romans a Catalunya: Empordà i Gironès, Cerdanya, Vallès Occidental" Tribuna d'Arqueologia 1989-1990, p. 111-124. Barcelona 1991.
- AGUILAR-PONS 1988 A. Aguilar, E. Pons, "El dipòsit del sector Occidental del poblat ibèric de Burriac. Annex: Epigrafia ibèrica" Laietania 4, p. 146-148. Mataró 1988.
- ALEMAO-LOPEZ-JUAN 1987 A. Lopez, C. Alemao, J. Juan, "Astrolatria lunisolar en el poblamiento ibèric de la Layetania" Actas del Col.loqui Internacional sobre Religiones Prehistóricas de la Península Ibérica. (Salamanca-Caceres Maig 1987). Zephyrus, XLIII. p. 287-289. Salamanca 1990.
- ALESSIO 1965 G. Alessio, "Riflessi Italiani della terminologia gromatica: fatti di lingua lumeggiati da particolari aspetti della tecnica agrimensoar" Xé Congres Intern. Linguistique et Philol. Romanes. p. 317-330. Paris 1965.
- ALFOLDY 1975 G. Alföldy, Die römischen Inschriften von Tarraco (Madriider Forschungen 10). Berlin 1975.
- ALONSO NUÑEZ 1988 J.M. Alonso Nuñez, "Pompeius Trogus on Spain" Latomus 47. p. 117 i ss. Brusseles 1988.
- ALUART 1977 M.E. Aluart, "Una vil.la rural romana a "Ca la Madrona" en el veïnat de Mata (Mataró)" Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme. nº 1. Mataró 1977.
- ALVAREZ-CARRASCO 1978 J. Alvarez, A. Carrasco, "Un denario de Bolscan en Premià de Dalt". Butlletí A.E.C.C. nº 6, Premià de Mar 1978.
- ALVAREZ-CARRASCO 1979-80 J. Alvarez, A. Carrasco, "UN lote de cerámica ática i campaniense del poblado ibèric de la Cadira del Bisbe (Premià de Dalt)" Pyrenae nº 15-16 p. 241-249, Barcelona 1979-80.
- ALVAREZ-CARRASCO 1983 J. Alvarez, A. Carrasco, "Memoria de las excavaciones realizadas en la Cadira del Bisbe. Campañas 1981-82", inédita fins a ser publicada a COLL 1987.

- ALVAREZ-MAYER 1990 A. Alvarez, M. Mayer, "Can Xammar: els materials lapidís" Laietania 5, p. 36-48. Mataró 1990.
- AQUILUE 1984 J. Aquilués, "Las reformas augústeas y su repercusión en los asentamientos urbanos del nordeste peninsular" Arqueología espacial 5, p. 95-113. Teruel 1984.
- AQUILUE-DUPRE 1986 J. Aquilué, X. Dupré, "Reflexions entorn de Tarraco en època tardo-republicana" Forum 1, Tarragona 1986.
- AQUILUE ET ALII 1984 J. Aquilué, R. Mar, J.M. Nolla, J. Ruiz de Arbulo, E. Sanmartí, El fòrum Romà d'Empúries. Monografies Emporitanes IV. Barcelona 1984.
- AQUILUE-SUBIAS 1986 J. Aquilué, E. Subias, "Sobre la fundació de la ciutat romana de *Baetulo* (Badalona)" Protohistòria Catalana. 6è Col.loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà (1984). p. 353-359. Puigcerdà 1986.
- ARQUEOCIENCIA 1992 Arqueociència S.C.C.L. dirigida per: E. Sanchez i G. Vila, amb la col.laboració de R. Járrega, "Memòria dels treballs d'excavació dels jaciments afectats per l'Autovia del Maresme. 2a i 3a Fase". (en elaboració) Arenys de Mar 1992.
- ARXE-CERDA 1985 J. Arxé, J.A. Cerdà, "Noticiari Arqueològic: Plaça Gran de Mataró" Laietania 2/3 (1982-83) p. 289-290. Mataró 1985.
- ARXE-COLL 1984 J. Arxé, R. coll, "Memòria de l'intervenció d'urgència al Palmar Hotel". 1984.
- ARXE-COLL en premsa J. Arxé, R. Coll, "Palmar Hotel Excavacions en jaciments d'època romana i antiguitat Tardana (1982-1989). Dept. Cultura Generalitat de Catalunya. En premsa.
- ARXE ET ALII 1986 J. Arxé, A. Bacaria, C. Bastit, M. Caballero, P. Pratdesaba, "Ultimes intervencions romanes a *Iluro* (Mataró)". Tribuna d'Arqueologia 1984-85 p. 73-81. Barcelona 1986.
- BACARIA 1983 A. Bacaria, "Puig Pedros I i II". El.laboració de les fitxes corresponents a aquests jaciments de la Carta Arqueològica Comarcal del Vallès. Servei d'Inventari del Servei d'Arqueologia. Barcelona 1983.
- BADIAN 1958 Badian, Foreign Clientelae (264-70 B.C.). Oxford 1958.

- BALIL 1953 A. Balil, "Prospecciones arqueològicas en el Valle del Mogent" Archivo Español de Arqueologia XXVI. Madrid 1953.
- BANUS 1991 J. Banús, "Les sitges del Poblat ibèric de Burriac (Cabrera): les sitges num. 36 i 37. Noves aportacions sobre la fase final del poblat". Laietania 6, p. 57-83. Mataró 1991.
- BANUS en estudi J. Banús, "Excavació de la Porta Meridional del poblat de Burriac". Materials en estudi. Agraïm a l'autor i a J. Garcia el facilitar-nos alguns dels primers resultats.
- BANUS-PEREZ-CARPIO-GARCIA 1990 J. Banús, S. Perez, I. Garcia, J. Garcia, "Memòria de les excavacions d'urgència efectuades al solar de la Baixada de les Espenyes 24-26 (Mataró)" 4-Abril- 4 Maig 1990. Mataró 1990.
- BARBERA 1968 J. Barberà, "La necròpolis ibèrica de Cabrera de Mar (colecció Rubió de la Serna)" Ampúrias XXX. p. 97-150 Barcelona 1968.
- BARBERA 1969-70 J. Barberà, "La necròpolis ibèrica de Cabrera de Mar (excavació 1968-69)" Ampúrias XXXI-XXXII, Barcelona 1969-70.
- BARBERA 1985 J. Barberà, "Un paral·lel remot de l'edifici públic de Burriac (Cabrera)" Laietania 2-3 (1982-83) p. 146 i ss. Mataró 1985.
- BARBERA en premsa J. Barberà, "Tràfic comercial a la Laietania al s. III a.C." Jornades Internacionals d'Arqueologia Romana. De les estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispania Citerior. Documents de treball. Granollers 1987. En premsa.
- BARBERA-DUPRE 1984 "Els laietans, assaig de síntesi". Fonaments 4, p. 31-81. Barcelona 1984.
- BARBERA-PASCUAL 1980 J. Barberà, R. Pascual, "Burriac, un yacimiento protohistórico de la costa catalana (Cabrera)" Ampúrias nº 41-42, p. 203-242. Barcelona 1979-80.
- BARBIERI 1943 G. Barbieri, "Iacchetani, Lacetani e Laeetani" Atenaeum 21, p. 113-121. Pavia 1943.
- BARRAL 1978 X. Barral, Les mosaïques romaines et médiévales de la Regio Laietana "Publicaciones eventuales". I.A.P. Univ. Barcelona nº 29. Barcelona 1978.

- BARRAL 1990 X. Barral, "Can Xammar: Els mosaics" Laietania 5 p. 28-30. Mataró 1990.
- BARTLETT ET ALII 1990 X. Bartlett, J.Mª Puche, E. Sorribes, "La romanització a la Vall del Llobregós. El cas de la vil.la jove i del poblat del Tossal del Barcelonès" La Romanització del Pirineu. 8è Col.loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà. (1988). p. 27-33. Puigcerdà 1990.
- BATISTA 1974 R. Batista, "Los restos de la vía romana de Parpers en el término municipal de Argentona" Miscelánea Arqueológica I, p. 125-133. Barcelona 1974.
- BATISTA-MARTIN 1959 R. Batista, R. Martín, "Campaña de excavaciones en el poblado ibérico de la Torre dels Encantats (Arenys de Mar)". Ampúries XXI, p. 273-275. Barcelona 1959
- BATS 1990 M. Bats, "Mobilier céramique. Le facies culturel" Lattara 3, p. 351-356. Lattes 1990.
- BECH 1977 J. Bech, "El factor climàtic en la edafogènesis del Maresme (Barcelona", Revista de Geografia, vol. XI, nº 1-2. p.37-59).
- BELTRAN 1980 F. Beltran Lloris, Epigrafia Latina de Saguntum y su territorio. Valencia 1980.
- BELTRAN 1987 A. Beltrán, "Los asentamientos ibéricos ante la romanización en el Valle del Ebro: los casos de Celsa, Azaila i Botorrita" Los asentamientos ibéricos ante la romanización (Febrer 1986). p. 101-109. Madrid 1987.
- BENITO ET ALII 1985 N. Benito, J.Mª Defaus, M. Espadaler, F. Burjachs, M. Molina. "Les excavacions al poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar) durant la campanya de 1984". Laietania 2-3 (1982-83). p. 42 i ss. Mataró 1985.
- BENITO ET ALII 1986 N. Benito, F. Burjachs, M. Espadaler, J.Mª Defaus, M.Molina. "Les excavacions al poblat ibèric de Burriac (Cabrera) durant l'any 1984. Resultats preliminars i noves dades estratigràfiques" Tribuna d'Arqueologia 1984-85 p. 15-23. Barcelona 1986.
- BIRKS ET ALII 1984 P. Birks, A. Rodger, J.S. Richardson, "Further aspects of the *Tabula Contrebiensis*" Journal of Roman Studies LXXIV, p. 45-73. London 1984.
- BLAZQUEZ 1988 J.M. Blazquez, "Los Ilergetes en el cuadro de los restantes pueblos iberos durant la 2ª

Guerra Púnica" Prehistòria i Arqueologia de la Conca del Segre. 7è Col.loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà. Puigcerdà 1988.

- BONAMUSA 1978 J. Bonamusa, "Argentona" Información Arqueológica, 26, p. 32. Barcelona 1978.
- BONAMUSA 1981 J. Bonamusa, "Troballa de materials romans a Cabrera de Mar". Laietania 1 p. 223 i ss. Mataró 1981.
- BONAMUSA ET ALII en premsa J. Bonamusa, J.F. Clariana, R.I. Garí, J.Pera, A. Soler, "El jaciment de Can Modolell (Cabrera) com a nucli de romanització" Jornades Internacionals d'Arqueologia Romana. De les estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispania Citerior. Documents de treball. Granollers 1987. En premsa.
- BOSCH ET ALII 1986 J. Bosch, R. Enrich, J.Mà Llorens, M. Mataró, A. Pàmies, J. Pardo, J.M. Rueda, I. Serrat, "Resultats de les excavacions arqueològiques portades a terme al Turó del Vent (Llinars)" Tribuna d'Arqueologia 1984-85 p. 121-131. Barcelona 1986.
- BOSCH-MIRET 1987 J. Bosch, J. Miret, "El Bosquet (Sant Pere de Ribes), una planta per a l'elaboració del vi i la seva distribució". El vi a l'Antiquitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental. p. 228-232. Badalona 1987.
- BRUNT 1971 P.A. Brunt, Italian Manpower, 225 B.C.- A.D. 14. Oxford 1971.
- BRUNT 1988 P.A. Brunt, "Army and land in the Roman Republic. II, The settlement of Marian Veterans" The fall of the Roman Republic and related essays (original 1962, corretgida). Oxford 1988.
- BURES-MARQUES 1990 L. Burés, A. Marques, "Cal Ros de les Cabres, Memòria d'excavacions 1990". Inèdita. Barcelona 1990.
- BURES-MARQUES 1991 L. Burés, A. Marquès, "La vil.la romana de Cal Ros de les Cabres (El Masnou). Notícia de les darreres campanyes d'excavació". Laietania 6, p. 115-118. Mataró 1991.
- BURILLO 1980 F. Burillo, El valle medio del Ebro en época ibérica. Contribución a su estudio en los ríos Huerva y Jiloca medio. Zaragoza 1980.

- BURILLO 1982 F. Burillo, "La jerarquización del hábitat en época ibérica en el valle medio del Ebro. Una aplicación de los modelos locacionales". Estado actual de los estudios sobre Aragón. IV Jornadas. Zaragoza 1982.
- BURILLO 1991 F. Burillo, "Introducción a las fortificaciones de época ibérica en la margen derecha del Valle Medio del Ebro" Fortificacions. La problemàtica de l'Ibèric Ple (s. IV-III a.C.). Simposi Internacional d'Arqueologia Ibèrica. p. 37-53. Manresa 1991.
- BURILLO-PEREZ-SUS F. Burillo, J.A. Perez, M.L. de Sus (Eds.), Celtíberos. Saragossa 1988.
- BURJACHS 1985 F. Burjachs, "Informe de les prospeccions arqueològiques a l'Hort de Can Modolell (Cabrera)". Excavacions del Pla de l'Atur Desembre 1984/ Gener 1985. Maig 1985.
- BURJACHS-DEFAUS-MIRET-SOLIAS 1987 F. Burjachs, J.Mà Defaus, M. Miret, J.Mà Solias. "Un centre laietà productor d'envasos vinaris a Malgrat" El ví a l'Antiquitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental. p. 224-227. Badalona 1987.
- BURJACHS ET ALII 1982 F. Burjachs, J.M Defaus, "Can Viader" Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys. Barcelona 1982.
- BURJACHS ET ALII 1987 F. Burjachs, J.Mà Defaus, A. Martín, A. Rigo, Carta Arqueològica de la Comarca del Maresme. (Inèdita). La Carta Arqueològica fou elaborada des del Juliol de 1987 fins el Desembre de 1987 per aquests quatre arqueòlegs (dividits en dos grups F. Burjachs-J.Mà Defaus -de Cabrera vers el Sud- i A. Martín-A. Rigo -d'Argentona vers el Nord-). Anteriorment s'havia realitzat una intensiva recerca bibliogràfica. El nom de cada jaciment correspon al nom que rep a la fitxa de la carta.
- BURJACHS ET ALII 1991 F. Burjachs, N. Benito, J.Mà Defaus, "El poblat ibèric fortificat de Burriac (Cabrera)" Fortificacions. La problemàtica de l'Ibèric Ple (s. IV-III a.C.). Simposi Internacional d'Arqueologia Ibèrica. p. 159 163. Manresa 1991.
- BUXO 1992 R. Buxó, "Cueillette et agriculture à Lattes: les ressources végétales d'après les semences

et les fruits" Lattara 5 p. 45-90. Lattes 1992.

- CALZOLARI 1983 M. Calzolari, "Limes", "Limite": una verifica sul rapporto tra centurizzazione e toponomastica" dins REBECCHI (Ed.) Miscellanea di studi archeologici e di Antichità. Modena 1983.
- CAMPMAJO-UNTERMANN P. Campmajó, J. Untermann, "Nouvelles découvertes de graffiti ibériques en Cerdagne: les apports de la culture ibérique en Cerdagne. Données contradictoires". p. 69-78. La Romanització del Pirineu. 8è Col.loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà. (1988). Puigcerdà 1990.
- CAPALVO 1986 A. Capalvo, "El léxico Pliniano sobre Hispania: etnonimia y designación de asentamientos urbanos". Caesar Augusta 63, p. 49-67. Zaragoza 1986.
- CAPOGROSSI 1988 L. Capogrossi Colognesi, "Dominiū e Possessio nell'Italia Romana" a E. Cortesse La proprietà e le proprietà (1985). p. 141-182. Roma 1988.
- CARANDINI 1989 A. Carandini, "L'economia Italica fra tarda repubblica e medio Impero considerata da punto di vista di unamerce: il vino" Amphores Romaines et Histoire Economique: dix ans de recherche (Siena 1986). E.C.F.R. p.505-521 Roma 1989.
- CARPIO 1987 I. Carpio, "Memòria del sondeig efectuat al c) Gran Via nº 229" (Inèdita). Mataró 1987.
- CARRERAS ET ALII 1992 N. Carreras, L. Burès, A. Marqués, J.C. Estrella, F. Tió, "Memòria de les excavacions arqueològiques d'urgència al jaciment de la Riera de Teià (El Masnou)". 1992.
- CASAS 1989 J. Casas, L'Olivet d'en Pujol i els Tolegassos, C.I. Arqu. Girona, Sèrie Monogràfica nº 10. Girona 1989.
- CAZORLA-BAGA 1989-90 F. Cazorla, J. Bagà, "Informe preliminar d'una vil·la romana a Can Tolrà (Cabrils)". Full Informatiu. A.E.C.C. nº 16-17, Premià de Mar. Novembre 1989 - Gener 1990.
- CEBRIA ET ALII 1991 A. Cebrià, G. Ribé, M.R. Senabre, "L'arqueologia a l'Alt Penedès: estat de la qüestió als anys 90". Miscel·lània

- Penedesenca XV. p. 37-135. Vilafranca del Penedès 1991.
- CERDA 1985 J.A. Cerdà, "Noticiari Arqueològic: Can Genissants, Can Ximenes, ". Laietana 2/3 (1982-83), p. 286-88. Mataró 1985.
- CERDA 1992 J.A. Cerdà, "Memòria de l'excavació d'urgència al Turó d'Onofre Arnau (Mataró)" Mataró 1992. Agraïm a J.A. Cerdà les dades que ens ha facilitat.
- CERDA-GARCIA 1987 J.A. Cerdà, J. Garcia, "Proposta per a una metodologia d'estudi de la romanització d'un territori: el territori d'Iluro" III Sessió d'Estudis Mataronins. p. 7-15 Mataró 1987.
- CERDA-PEREZ 1991 J.A. Cerdà, S. Perez, "Darreres excavacions d'urgència fetes davant del Clos Arqueològic de Torre Llauder". Laietania 6, p. 127-148. Mataró 1991.
- CHASTAGNOL 1990 A. Chastagnol, "Consideration sur les municipes latins du premier siècle apr. J.C." L'Afrique dans l'Occident Romain, C.E.F.R. n° 134. Roma 1990.
- CHEVALIER 1974 R.Chevalier, "Cité et territoire. Solutions romaines aux problemes de l'organisation de l'espace.. Problematique 1848-1973" Aufstieg und Niedergang der Romischen Welt, II, I, p. 762 i ss. 1974.
- CHOUQUER 1982 G. Chouquer, Les Cadastres romains. Besançon 1982.
- CHOUQUER ET ALII 1983 G. Chouquer, M. Clavel-Leveque, M. dodinet, F. Favory, J.L. Fiches, "Cadastres et voie Domitienne. Structures et articulation morpho-historique". Dialogues d'Histoire Ancienne. 9. Besançon 1983.
- CHOUQUER ET ALII 1987 G. Chouquer, M. Clavel-Leveque, F. Favory, J.P. Vallat, Structures Agraires en Italie Centro-Meridionale. C.E.F.R. n° 100. Roma 1987.
- CHOUQUER-FAVORY-CLAVEL LEVEQUE 1985 G.Chouquer, F.Favory, M. Clavel-leveque, "Catasti romani e sistemazione dei paesaggi rurali antichi" dins SETTIS (Ed.) Misurare la terra: centuriazione e coloni nel mondo romano. p. 39-49. Modena 1985.

- CHRISTOL-GODINEAU 1987-88 M. Christol, C. Godineau, "Nîmes et les Volques Arécomiques au I siècle a.C." Gallia 45. Paris 1987-88.
- CLARIANA 1981 J.F. Clariana, "Sondatge estratigràfic a la Vil·la Romana de Can Majoral (Mataró)." Laietana 1. p. 83-183. Mataró 1981.
- CLARIANA 1981b J.F. Clariana "L'aqüeducte romà de Pineda de Mar". Laietana 1. p. 185 i ss. Mataró 1981.
- CLARIANA 1984 J.F. Clariana, "Notes sobre l'estructura urbana d'Iluro" Faventia 6/1. Addenda Faventia 6/2. U.A.B. Barcelona 1984.
- CLARIANA 1988 J.F. Clariana, "Sobre alguns problemes científics plantejats en l'arqueologia d'Iluro" IV Sessió d'Estudis Mataronins. (Mataró 1987) p. 21-38. Mataró 1988.
- CLARIANA 1989 J.F. Clariana, "Les vies de comunicació del Maresme a l'antiguitat: estat de la qüestió" V Sessió d'Estudis mataronins. (Mataró 1988) p. 7-32. Mataró 1989.
- CLARIANA 1990 J.F. Clariana, "Aproximación a la red viaria de la comarca del Maresme" La red viaria en la Hispania Romana. p. 113-128. Zaragoza 1990
- CLARIANA 1990b J.F. Clariana, "Nota sobre la T.S. Tardo-Itàlica de Torre Llauder (Mataró)" La Romanització del Pirineu. 8è Col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà. (1988). Puigcerdà 1990.
- CLARIANA 1990c J.F. Clariana, "Can Xammar: la ceràmica de Vernís Negre" Laietania 5, p. 49-50. Mataró 1990.
- CLARIANA 1991 J.f. Clariana "Un interessant lot de T.S. Tardo-Itàlica procedent de Torre Llauder (Mataró)". Laietania 6, p. 107-113. Mataró 1991.
- CLAVEL-LEVEQUE 1983 M. Clavel-Leveque, "Pratiques imperialistes et implantations cadastrales" Ktema 8, p. 185-251. Estrasburg 1983.
- CLAVEL-LEVEQUE 1989 M. Clavel-Leveque, "Terre, controle et domination. Revoltes et Cadastres en Transalpine" Puzzle Galois. Les Gaules en Memoire. p.213-254. Besançon 1989.
- CLAVEL-LEVEQUE 1989b M. Clavel-Leveque, "Developpement, cadastres et viticulture. Le terroirs du

Biterrois" Puzzle Galois. Les Gaules en Mémoire. p.255-282. Besançon 1989.

- CLAVEL-LEVEQUE 1990 M. Clavel-Leveque, "L'implantation des cadastres romains en Gaule Meridionale et l'évolution des rapports Gouvernants/Gouvernés". *Gouvernants et Gouvernés dans l'Imperium romanum (IIIe av. J.C. - Ier ap. J.C.)*. (1989) Cahiers des Etudes Anciennes XXVI, p. 73-91. Quebec 1990.
- CLEMENT-PEYRE 1991 P.A. Clément, A. Peyre, La voie Domitienne. Presses du Languedoc. Montpellier 1991.
- CLEMENTE 1988 G. Clemente, "Sicily and Rome: the impact of Empire on a Roman Province" Forms of Control and subordination in Antiquity. (Tokyo). p. 105-120. New York 1988.
- CODEX 1992 Cooperativa d'Excavacions S.C.C.L. A. Rigo, C. Puerta, C. Llobet, N. Miró, N. Carreras, A. Rich, J. Montlló, X. Serra, Dir. Tècnica: X. Fàbrega, C. Benet, J.A. Remolà, J.M. Macias, E. Subias, L. Burés. "Memòria dels treballs de delimitació de les àrees d'interés arqueològic afectades per la construcció de la variant de Mataró". Mataró 1992.
- CODEX 1992b Cooperativa d'Excavacions S.C.C.L. "Autopista A-19. La variant de Mataró" Excavacions arqueològiques a Mataró. Fulletó informatiu que edita el Museu Comarcal del Maresme. Mataró, Març 1992.
- CODEX 1992c Cooperativa d'Excavacions S.C.C.L. "Memòria de les excavacions dels jaciments arqueològics afectats per la construcció de la variant de Mataró: Can Balençó". (3 vols.). Mataró 1992.
- CODEX 1992d Cooperativa d'Excavacions S.C.C.L. "Memòria de les excavacions dels jaciments arqueològics afectats per la construcció de la variant de Mataró: Sitges de la Por". Mataró 1992.
- CODEX 1992e Cooperativa d'Excavacions S.C.C.L. "Memòria de les excavacions dels jaciments arqueològics afectats per la construcció de la variant de Mataró: Camí de Vista Alegre". (2 vols.). Mataró 1992.
- CODEX 1992f Cooperativa d'Excavacions S.C.C.L. "Memòria de les excavacions dels jaciments arqueològics afectats per la construcció de la variant de Mataró: Can Portell". Mataró 1992.

- CODEX 1992g Cooperativa d'Excavacions S.C.C.L. "Memòria de les excavacions dels jaciments arqueològics afectats per la construcció de la variant de Mataró: Torrent de les Piques". Mataró 1992.
- COLL 1984 R. Coll, "Anell signatari a Sta. Anna", Butlletí A.E.C.C. n.º 17. Premià de Mar 1984.
- COLL 1987 R. coll, El poblat ibèric de la Cadira del Bisbe (Premià de Dalt, El Maresme): història de la investigació i estat de la qüestió. Les nostres arrels n.º 2. Premià de Mar 1987.
- COLL 1987b R. Coll, "Excavació a la vil·la romana de "las Pérgolas" (Premià de Dalt)". Full informatiu. A.E.C.C. n.º especial arqueologia. Premià de Mar, Maig 1987.
- COLL 1990 R. Coll, "Noticiari Arqueològic: descoberta de restes a Can Roig (Premià de Dalt). Restes a "Els romanís" (Premià de Dalt)" Full Informatiu. A.E.C.C. n.º 17. Premià de Mar Gener 1990.
- COLL 1990b R. Coll, "Estudi preliminar d'un nou jaciment: Can Alsina (Vilassar de Dalt)". Full Informatiu. A.E.C.C. n.º 22, Premià de Mar, Agost 1990.
- COLL 1990c R. Coll, I. Carpio, "Resultats de l'excavació d'urgència al solar de la Gran Via 229 (Premià de Mar)" Full Informatiu. A.E.C.C. n.º 17. Premià de Mar, Gener de 1990.
- COLL-CAZORLA 1992 R. Coll, F. Cazorla. "Vilassar de Mar arqueològic". Els Quaderns de Singladures n.º 13. Vilassar de Mar, Juny de 1992.
- COLL-CAZORLA en premsa R. Coll, F. Cazorla, "Can Coll" Excavacions en jaciments d'època romana i antiguitat Tardana (1982-1989). Dept. Cultura Generalitat de Catalunya. En premsa.
- COLL-CAZORLA-MONTLLÓ en premsa R. coll, F. Cazorla, J. Montlló, "Can Vilà" Excavacions en jaciments d'època romana i antiguitat Tardana (1982-1989). Dept. Cultura Generalitat de Catalunya. En premsa.
- COLL-CAZORLA-MONTLLÓ en premsa (B) R. Coll, F. Cazorla, J. Montlló, "Jardí Park" Excavacions en jaciments d'època romana i antiguitat Tardana (1982-1989). Dept. Cultura Generalitat de Catalunya. En premsa.
- COLL-JARREGA 1986 R. Coll, R. Jàrrega, "Troballes submarines a Vilassar de Mar. Estudi del

- material amfòric" Les nostres arrels, suplement butlletí El Museu nº 10. A.E.C.C. Premià de Mar 1986.
- COLL-PERA 1987 R. Coll, J. Pera, "Memòria de l'excavació d'urgència a la urbanització "Can Coll" (Alella)" (Inèdita). Barcelona 1987.
- COLL-PERA 1987b R. Coll, J. Pera, "Informe de l'excavació d'urgència a la urbanització "Las Pèrgolas" (Premià de Dalt)" (Inèdita). Barcelona 1987.
- COLL-PERA en premsa R. Coll, J. Pera, "Las Pèrgolas Excavacions en jaciments d'època romana i antiguitat Tardana (1982-1989)". Dept. Cultura Generalitat de Catalunya. En premsa.
- COMAS 1987 M. Comas, "Importació i exportació de vi a *Baetulo*: l'estudi de les àmfores". El vi a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental. p. 161-174. Badalona 1987.
- COMAS-CASAS 1989 M. Comas, T. Casas, "Nuevas aportaciones para el conocimiento del àmfora Laietana 1: Cronología, difusión y producción". Amphores Romaines et Histoire Economique: dix ans de recherche (Siena 1986). E.C.F.R. p. 580-583 Roma 1989.
- COMAS ET ALII en premsa M. Comas, A. Martín, D. Matamoros, J. Miró, "Un tipus d'àmfora Dressel 1 de producció Laietana". Jornades Internacionals d'Arqueologia Romana. De les estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispania Citerior. p. 372-378. Documents de treball. Granollers 1987. En premsa.
- COMTE-MARQUES 1988 J. Comte, A. Marques, "Cal Ros de les Cabres. Memòria d'excavacions 1988". Inèdita. Barcelona 1988.
- CONDE 1990 Mª J. conde, "Una producció caraterística del món ibèric ardà. El *kalathos* o barret de copa" Tesi Doctoral (Inèdita). Barcelona 1990
- CRAWFORD 1981 M. Crawford, La República Romana. Madrid 1981.
- CRAWFORD 1985 M. Crawford, Coinage and money under the Roman Republic. London 1985.
- CREMASCHI ET ALII 1980 Cremaschi, Brea, Tirabassi, D'Agostini, "L'evoluzione della pianura Emiliana durante l'Età del Bronzo, l'Età

- romana e l'Alto Medievo: geomorfologia ed insediamento" Padusa anno XVI. Rovigo 1980.
- CRINITI 1970 N. Criniti, L'epigrafe di Ausculum di Gn. Pompeo Strabone. Milà 1970.
- CUADRADA 1986 C. Cuadrada, "El Maresme Medieval: les jurisdiccions Baronals de Mataró i St. Vicenç/Vilassar (Hàbitat, economia i societat, s. X-XIV)". Tesi Doctoral (Inèdita). 6 vols. Barcelona 1986.
- CUADRADA 1987 C. Cuadrada, El Maresme medieval: Hàbitat, Economia i Societat, s. X-XIV. Premi Iluro 1987. Mataró 1987.
- CUADRADA 1987b C. Cuadrada, "Toponimia medieval al Maresme: el paisatge, la mà de l'home, el veïnat" Butlletí Societat d'Onomàstica. n.º XXVII. Barcelona, Març 1987.
- CURA-SANCHEZ 1992 M. Cura, E. Sanchez, "Excavació al jaciment ibero-romà de Can Ramon (Santpedor, Bages)" dins Daura-Torras (Eds.), La recerca arqueològica al Bages en els darrers anys. p. 123-145. Manresa 1992.
- CURA-SANCHEZ en premsa M. Cura, E. Sanchez, "Un poble romà mal conegut. Els Bergusi o Bergistani de l'interior de Catalunya. Estat de la qüestió històrica i arqueològica". Jornades Internacionals d'Arqueologia Romana. De les estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispania Citerior. Documents de treball. Granollers 1987. En premsa.
- CURCHIN 1986 L.A. Curchin, "Vici and Pagi in Roman Spain". Revue des Etudes Anciennes, LXXXVII, 1985 1-2. p. 327-343. Burdeus 1986.
- CURCHIN 1990 L.A. Curchin, The local magistrates of Roman Spain. Toronto 1990.
- CUYAS 1977 J.M. Cuyàs, Història de Badalona: Badalona Romana i Visigòtica. Vol. III. Badalona 1977.
- DAURA ET ALII 1987 A. Daura, E. Sanchez, D. Pardo, J. Galobart, El jaciment ibero-romà de Boades (Castellgalí-Bages). Manresa 1987.
- DEDET-PY 1985 B. Dedet, M. Py (Eds.), Les enceintes protohistoriques de Gaule Meridionale. Association pour la Recherche Archéologique en Languedoc Oriental (ARALO), Cahier n.º 14. Caveirac 1985.

- DEFAUS-MARTIN 1989 J.Mà Defaus, A. Martín, "Memòria de les prospeccions realitzades en l'itinerari de la futura autovia de Mataró a Palafròlles" (Inèdita). Juliol-Setembre 1989. Barcelona 1989.
- DEFAUS-MARTIN-RIGO 1988 J.Mà Defaus, A. Martín, A. Rigo, "Memòria preliminar de l'excavació d'urgència al Roser (Mujal-TOYCA)" Set.-Octb. 1988.
- DEMOUGEOT 1984 E. Demougeot, "L'invasion des Cimbres-Teutons-Ambrons et les Romains". Latomus 37, p. 910-938. Bruxelles 1984.
- D.GARCIA 1987 Dominique Garcia "Observation sur la production et le commerce des céréales en Languedoc Méditerranéen durant l'Age du Fer: les formes de stockage des grains". Revue d'Archeologie de Narbonnaise, 20, p. 43-98. Narbona 1987.
- D.GARCIA 1990 Dominique Garcia, "Urbanisme et architecture de la ville de Lattara aux IIe-Ier s. av. n.e." Lattara 3, p. 303-316. Lattes 1990.
- D.GARCIA 1992 Dominique Garcia, "Du grain et du vin. A propos des structures de stockage de l'agglomération portuaire de Lattes" Lattara 5, p. 165-182. Lattes 1992.
- DOMINGUEZ 1988 A. Dominguez, "La moneda Celtibérica" Celtíberos Saragossa 1988.
- DORIA BREGLIA 1973 L. Doria Breglia, "La provincia di Cilicia e gli ordinamento di Pompeo" Rendiconti della Accademia di Archeologia Lettere e Belle Arti vol. XLVII (1972). Napoli 1973.
- D'ORS 1974 A. D'Ors, "La condición jurídica del suelo en las provincias de Hispania" *I diritto locale nella provinciae romane con particolare riguardo alle condizioni giuridiche del suolo*. Accademia Nazionale dei Lincei. Quad. 194. p. 253-268. Roma 1974.
- DUPONT-SOMMER 1972 A. Dupont-Sommer, "Pompée le Grand et les Romains dans les manuscrits de la Mer Morte" Mélanges Ecole Française de Rome n° 84. Roma 1972.
- DUPRE 1989 N. Dupré, "Front, frontière, frontières dans le Nord-est de l'Espagne romaine". Fronteras, Arqueologia Espacial 13. Teruel 1989.
- DUPRE 1990 N. Dupré, "Vigne et vin dans le Région de l'Ebre Antique" Archeologie de la vigne et du

vin (Maig 1988), Caesarodunum XXIV, Tours 1990.

DUPRE-FERNANDEZ 1987 X. Dupré, I. Fernandez, "Aportació a l'estudi de la espècie Morel 4750: els exemplars de Tarragona" Empúries 45-46 (1983-84) p. 302-307. Barcelona 1987.

DUVAL-MOREL-ROMAN 1991 Duval, J.P. Morel, Roman (Eds.) Gaule interne et Gaule Méditerranéenne aux II et Ier siècles avant J.C. Confrontations chronologiques. (1986) Revue Archeologiques de Narbonnaise supl. 21. Paris 1991.

EBEL 1975 Ch. Ebel, "Pompey's organization of Transalpine" Phoenix XXIX. 1975.

ESTRADA 1969 J. Estrada, Vias y poblamiento romanos en el territorio del Area Metropolitana de Barcelona. Comisión de urbanismo de Barcelona. publ. nº 27. p. 28, 37. Barcelona 1969.

ESTRADA en premsa J. Estrada, "L'itinerari dels vasos Apl.linars en el trajecte de Granollers a Tarragona" Jornades Internacionals d'Arqueologia Romana. De les estructures indígenes a l'organització provincial romana de la Hispania Citerior. Documents de treball. Granollers 1987. En premsa.

ESTRADA-VILLARONGA 1967 J. Estrada, L. Villaronga, "El Lauro monetal y el hallazgo de Cànoves" Àmpúries XXIX, Barcelona 1967.

FADO-SOLER 1979 R. Fado, A. Soler, "Estudi de les troballes arqueològiques de la Plaça Pius XIIè. (Mataró)". Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme. nº 7. Mataró 1979.

FABRE ET ALII 1984 G. Fabre, M. Mayer, I. Rodà, Inscriptions Romaines de Catalogne I. Barcelone (sauf *Barcino*). Paris 1984.

FABRE ET ALII 1988 G. Fabre, M. Mayer, I. Rodà, "Suplement a IRC I. Can Modolell". Fonaments nº 7. Barcelona 1988.

FABRE ET ALII 1990 G. Fabre, M. Mayer, I. Rodà, "Recrutement et promotion des "élites municipales" dans le Nord-Est de l'*Hispania Citerior* sous le Haut-Empire", Melanges Ecole Française de Roma (MEFRA) nº 102 1990/2 p. 525-539. Roma 1990.

- FABRE ET ALII 1990b G. Fabre, M. Mayer, I. Rodà, "Can Xammar: L'epigrafia" Laietania 5, p. 40-42. Mataró 1990.
- FAGES 1986a M. Fages, "Sant Pere de Premià. Origen i desenvolupament d'una comunitat rural al Maresme (s. X-XV)" Tesis de Llicenciatura (Inèdita). Barcelona 1986.
- FAGES 1986b M. Fages, "Sant Pere de Premià. Un exemple de la distribució del sòl en una comunitat rural del Maresme a l'Alta Edat Mitjana". Acta Historica et archaeologica Medievalia 7-8, p. 81 i ss. Barcelona 1986.
- FATAS 1977-78 G. Fatás, "El nuevo bronce de Contrebia" Pyrenae 13-14, p. 193-209. Barcelona 1977-78.
- FERRARO 1975 V. Ferraro, "Il numero delle Fonti, dei volumi e dei fatti della *Naturalis Historia* di Plinio" Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa. 1975 V.2. p. 519-533. Pisa 1975.
- FICHES 1987 J.L. Fiches, "L'Espace rural antique dans le Sud-Est de la France: ambitions et réalités archéologiques" Annales esc, 1987, 1.p. 219-238. Paris 1987
- FICHES 1989 J.L. Fiches (Ed.), L'oppidum d'Ambrussum et son territoire. CNRS *Monographie du CRA* n° 2. Paris 1989.
- FIRPO 1982 G. Firpo, "La città di Zela nel contesto dell'organizzazione del Ponto daparte di Pompeo. A proposito di Strabone 12,3,37" Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa. vol. XII, 4, serie III. Pisa 1982.
- FREIXA ET ALII 1991 A. Freixa, J. Juan, V. Moreno, M. Victòria, F. Sala, "Noves aproximacions a l'estudi del Turó de Montgat" Laietania 6, p. 35-55. Mataró 1991.
- GABBA 1972 E. Gabba, "Urbanizzazione e rinnovamenti urbanistici nell'Italia Centro-Meridionale del I sec. A.C." Studi Classici e Orientali vol. 21. Pisa 1972.
- GABBA 1973 E. Gabba, Esercito e società nella Tardo-Repubblica romana. Firenze 1973.
- GABBA 1985 E. Gabba, "Per un'interpretazione storica della centuriazione romana" Athenaeum 73 (fasc. III-IV), p. 265-284. Pavia 1985.

- GABBA 1989 E. Gabba, "Sui sistemi Catastali romani in Italia" Athenaeum 77, fasc. III-IV. p. 567-570. Pavia 1989.
- GALERA 1949 Ll. Galera, "La intensitat arqueològica d'un triangle Llevantí: Alella, Masnou, Teià". Museu p. 120. Mataró 1949.
- GAVIN 1991 J. Gavín, Inventari d'Esglésies de Catalunya: El Maresme. Barcelona 1991.
- D.GARCIA Veure a la lletra "D"
- GARCIA 1987 J. Garcia, "Memòria de l'excavació d'urgència a la Necròpolis del Turó de Tres Pins (Cabrera). 1-3-87 al 15-3-87" (Inèdita). Mataró 1987.
- GARCIA 1988 J. Garcia, "Informe-memòria de les excavacions arqueològiques d'urgència efectuades en el Polígon Industrial de Mata-Rocafonda Sud (Mataró)". Mataró, Abril de 1988.
- GARCIA 1988b J. Garcia, "Informe-memòria de les excavacions d'urgència efectuades a la Baixada de St. Simó, 13 (Mataró)." Setembre-October 1988.
- GARCIA 1990 J. Garcia, "La romanització en el territori d'Iluro (I i II)", Cingles nº 71 i 73, Butlletí de l'Agrupació científica-excursionista de Mataró. Juny i Desembre Mataró 1990.
- GARCIA 1991 J. Garcia, "La Necròpolis ibèrica dels Dos Pins" Tribuna d'Arqueologia 1991-92. Conferència del Desembre 1991 (en premsa).
- GARCIA 1992 J. Garcia, "La ceràmica ibèrica en els contextos republicans de la Laietània litoral" Les ceràmiques de tècnica ibèrica a la Catalunya Romana (s. II a.C. - I d.C.). Dossier de treball. p. 21-31. Conferència. Barcelona Març de 1992.
- GARCIA-BANUS 1990 J. Garcia, J. Banús, "Memòria del seguiment i prospecció arqueològica efectuat en el polígon Industrial "Mata-Rocafonda Sud (Mataró)". Mataró Febrer 1990.
- GARCIA-CARPIO 1987 J. Garcia, I. Carpio, "Informe-memòria de les excavacions arqueològiques efectuades a la plaça de la Peixateria (Mataró)". Oct. - Desembre. 1987.
- GARCIA ET ALII 1991 J. Garcia, J. Miró, J. Pujol "La porta meridional del poblat ibèric de Burriac (Cabrera). Fortificacions. La problemàtica de

l'Ibèric Ple (s. IV-III a.C.). Simposi Internacional d'Arqueologia Ibèrica. p. 199-213. Manresa 1991.

- GARCIA-PUJOL 1985 "El grup de sitges de Can Miralles-Can Modolell (Cabrera de Mar). Un jaciment d'època ibèrica situat en la rodalia del poblat de Burriac" Laietania 2-3 (1982-83) p. 46-144. Mataró 1985.
- GARCIA-PUJOL-ESTEBAN 1981 R. Esteban, J. Garcia, J. Pujol "Les sitges del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar)". Laietania 1 p. 15-63. Mataró 1981.
- GARCIA MORENO 1986 L. Garcia Moreno, "Sobre el decreto de Paulo Emilio y la "Turris Lascutana" Epigrafía Hispánica de época Republicana. Zaragoza 1986.
- GARCIA QUINTELA 1991 M.V. Garcia Quintela, "Sources pour l'étude de la protohistoire d'Hispanie. Pour une nouvelle lecture". Dialogues d'Histoire Ancienne 17/1. p. 61-99. Besançon 1991.
- GARI 1985 R.I. Garí, "Troballes a Can Benet (Cabrera)" Laietania 2/3 (1982-83), p. 287, Mataró 1985.
- GASCOU 1971 J. Gascou, "Municipium Civium Romanorum" Latomus, 30, Bruxelles 1971.
- GASCOU 1986 J. Gascou, "La Tabula Siarensis et le probleme des municipes romains hors d'Italie" Latomus XLV, p. 541-554. Bruxelles 1986.
- GASPAR FELIU 1971 Gaspar Feliu, "El dominio territorial de la Sede de Barcelona (800-1010)". Tesi Doctoral (Inèdita). 3 vols. Barcelona 1971.
- GASULL ET ALII 1986 P. Gasull, R.Mª Blanch, A. González, C. Lorencio, F. Mayoral, J. Xandri, E. Yll, "Resultat de les excavacions arqueològiques portades a terme dins del Pla de l'Atur a Sant Boi" Tribuna d'Arqueologia 1984-85, p. 53-62. Barcelona 1986.
- GENARO CHIC 1988 Genaro Chic, Epigrafía anfórica de la Bética. Sevilla 1988.
- GENTILE 1955 A. Gentile, La romanità dell'agro campano alla luci de suoi nomi locale. NQ especial dels Quad. Linguistico dell'Istituto di Giottologia. Napols 1955.
- GIRALT ET ALII 1985 Giralt, et alii, El Masnou ahir i avui. Barcelona 1985.

- GISBERT 1987 J.A. Gisbert, "La producció de vi al territori de *Dianium* durant l'Alt Imperi: el taller d'àmfores de la vil.la romana de l'Almadrava" El ví a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental. p. 104-117. Badalona 1987.
- GONZALEZ 1984 J. Gonzalez, "Res publica Siarensium y municipios de la Betica". II Congreso Andaluz de Estudios clásicos. Universidad de Sevilla 1984.
- GONZALEZ 1990 J. Gonzalez, "Bronces jurídicos Romanos en España" dins VV.AA., Bronces Romanos en España. Madrid 1990.
- GONZALEZ ROMAN 1989 C. Gonzalez Roman, "'Dediticii" y clientes en el área ibérica de la Hispania Republicana con anterioridad a las Guerras Civiles" Esclavos y semi-libres en la Antigüedad clásica. p. 187 i ss. Madrid 1989.
- GONZALEZ ROMAN 1991 C. González Roman, "Las colonias romanas de la Hispania Meridional en sus aspectos socio-jurídicos" dins Gonzalez Roman (Ed.) La Bética en su problemática Histórica. Universidad de Granada 1991.
- GORGES 1979 J.G. Gorges, Les villas hispano-romaines. Inventaire et problematique archeologiques. Paris 1979.
- GUERRERO 1990 V.M. Guerrero, "Problemas en torno al inicio de la Romanización en Mallorca" Saguntum 23, Valencia 1990.
- GUITART 1970 J. Guitart, "Excavaciones en la zona Sureste de la Villa Romana de Sentromà (Tiana)". Pyrenae 6. p. 111-165. Barcelona 1970.
- GUITART 1972. J.Guitart, "Ultima campanya de excavació en Sentromà de Tiana" Información arqueológica nº 8-9. Barcelona 1972.
- GUITART 1976 J. Guitart, Baetulo. topografía arqueológica. Urbanismo e Historia. Monografies Badalonines 1. Badalona 1976.
- GUITART 1987 J. Guitart, "La Laietània: el context històrico-Arqueològic com a marc interpretatiu de la producció i comerç del ví a la regió". El ví a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental. p. 145-152. Badalona 1987.

- GURT 1977 J.M. Gurt, "Un tesorillo del s. III en Masnou (Barcelona)" Gaceta Numismática, 44, p. 81-90, Barcelona 1977.
- GURT 1979 J.M. Gurt, "Circulación monetaria en época imperial en la costa catalana entre los municipios de *Iiuro* y *Baetulo*" Actas del Symposium Numismático de Barcelona. Barcelona 1979.
- GURT ET ALII 1990 J.M. Gurt, P. Padrós, J. Pujol, M. Comas, J.M. Palet, S. Riera, "La via Augusta entre el *municipium Baetulo* i la *colonia Barcino*" Carrer dels Arbres 1, p. 35-50. Museu de Badalona. Badalona 1990.
- GURT-FERRANDO 1987 J.M. Gurt, F. Ferrando, "La vil·la de Senromà (Tiana) i el conreu de la vinya" El ví a l'Antiguitat. Economia, producció i comerç al Mediterrani Occidental. p. 189-198. Badalona 1987.
- GUSI 1990 F. Gusi, "Els sondatges arqueològics de Can Xammar: Campanya de 1970" Laietania 5, p. 20-27. Mataró 1990.
- HARMAND 1967 J. Harmand, L'Armée et le soldat a Rome (107-50 a.C.). Paris 1967.
- HARRIS 1984 W.V. Harris (Ed.), The Imperialism of Mid-Republican Rome American Academy in Rome (1982). Roma 1984.
- HARRIS 1989 W.V. Harris, Guerra e Imperialismo en la Roma Republicana (327-70 a.C.). Madrid 1989.
- HERMON 1990 E. Hermon, "Modèle d'administration provinciale durant la République et son application en Gaule Transalpine entre les années 125-59 a.C." Gouvernants et Gouvernés dans l'Imperium romanum (IIIe av. J.C. - Ier ap. J.C.). (1989) Cahiers des Etudes Anciennes XXVI, p. 197-214. Quebec 1990.
- HERMON 1990b E. Hermon, "Conquetes et frontieres sous la République Romaine: le cas de la Gaule Transalpine" Cahiers des Etudes Anciennes XXIV Tome 2. Quebec 1990.
- HERMON 1990c E. Hermon (Ed.), Gouvernants et Gouvernés dans l'Imperium romanum (IIIe av. J.C. - Ier ap. J.C.). (1989) Cahiers des Etudes Anciennes XXVI, Quebec 1990.
- HESNARD 1991 A. Hesnard, "Les amphores" Gaule interne et Gaule Méditerranéenne aux II et Ier siècles avant J.C. Confrontations chronologiques.